

Югозападен университет „Неофит Рилски” – Благоевград

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Боян Александров Алексиев

член на научно жури

за дисертационния труд на

Биляна Станиславова Георгиева

на тема

Фразеологизми с опорни думи за ‘време’

(като атмосферно състояние)

в български и в английски език – структурен анализ

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

по професионално направление 05.04.11 Общо и сравнително езикознание (английски език)

Научен ръководител: проф. Иван Кочев

I. Обобщени данни за научната продукция и дейността на кандидата

Биляна Георгиева е магистър по английска филология. Работи като асистент по английски език в ЮЗУ „Н. Рилски“ на основен трудов договор в Правно-историческия факултет и е хоноруван асистент във Филологическия факултет и в Частно висше училище Колеж по туризъм – Благоевград. В качеството си на добре подготвен англицист, тя има сериозно участие в проекти, в международни конференции, участва с публикации във Факултетните издания и в чужбина като представител на ЮЗУ „Н. Рилски“ – Благоевград.

Автобиографичните ѝ данни показват натрупан опит в преподаването на практически английски език за филолози и за нефилолози от хуманитарните и икономическите специалности. Зачислена е като докторант към катедрата по „Български език. От общо 12 представени публикации, 7 са свързани тематично с дисертационния ѝ труд.

Ас. Биляна Георгиева е изпълнила всички изисквания според възприетия правилник на Югозападен университет – Благоевград за количество и качество на научната продукция за докторанти. Изпълнени са и предварителните условия за процедурата по публична защита за присъждане на научната и образователна степен „доктор“ по професионално направление 05.04.11 Общо и сравнително езикознание (английски език).

II. Оценка на научните и на практическите резултати и приноси на представения дисертационен труд

II. А. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд е с общ обем от 566 страници, включващи четири глави, заключение и библиографска справка от 211 източника по темата. Авторефератът отразява коректно структурата, съдържанието и научните приноси в дисертацията, както и публикациите по изследваната тема.

В глава 1 (Увод) дисертантката определя обекта на изследването, а именно фразеологични единици с опорна дума за ‘време’ (атмосферно състояние) в български и в английски. Целта на изследването е формулирана ясно и точно – да се анализират в съпоставителен план откъм форма фразеологизмите, функциониращи в една тематична област в два езика и да се направят съответните изводи. Произтичащите от така поставената цел основни задачи са логично подредени съобразно необходимите аналитични процедури при провеждане на

изследването: определяне на корпуса от опорни думи, ексцерпиране и представяне на фразеологизмите към тях в двата езика, очертаване на структурните им модели и правене на изводи относно характера им. Посочени са фразеологичните речници, от които са ексцерпирани фразеологизмите в български и в английски. Авторката привежда сериозни научни аргументи за избора на подходи и методи за анализ на фразеологизмите. Така напр. ономасиологичният подход (в посока от обекта през лексикалното значение към названието) спомага за установяването на различията в плана на изразяването както при опорните думи, така и при самите фразеологизми. Семасиологичният подход (в посока от названието към значението) дава възможност да се разграничат фразеологичните единици с проста семантична структура (моносемантични) от тези със сложна такава (полисемантични). Според целта и поставените задачи, подходящо е избран основният метод за анализ на фразеологизмите в съпоставяните езици – конфротативния (съпоставителния) метод, в съчетание с дескриптивния (описателния) метод от синхронна гледна точка. В труда последователно е приложен структурният подход, който се използва при два типа анализ: лексико-фразеологичен и граматико-фразеологичен. Новост в дисертационния труд е широкото използване на статистическия метод.

В уводната глава Б. Георгиева оформя теоретичната рамка на изследването чрез разкриване на спецификата на фразеологизмите в двата съпоставяни езика. Като база за разсъжденията си тя приема теоретичните постановки за същността и характера на фразеологичната единица на трите авторки на Фразеологичния речник (Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова 1974), обосновавайки избора си с факта, че българските фразеологизми представляват отправен пункт за сравнение с английските. Все пак дисертантката прави уговорката, че поради конфротативния характер на изследването се налага да излезе извън рамките на тясното тълкуване на понятието ‘фразеологизъм’ от гореспоменатите авторки и да възприеме „принципите на фразеологията, разбираана в по-широкото значение на тази дума”

(с. 10). Възприетата теоретична рамка дава възможност да се отграничат фразеологизмите от сродни с тях единици, като отграничаването се реализира въз основа на релациите между фразеологичните единици и (а) устойчивите съчетания, (б) устойчивите фрази и (в) думите. Основният критерий дадено съчетание или фраза да се определи като фразеологизъм е условието да има преосмисляне на семантиката на изграждащите го компоненти.

Корпусът от опорни думи в български език е 125, а в английски – 186, като разликата се обяснява със спецификата при номинирането на конкретни климатични реалии. Фразеологизмите от български език, подложени на анализ, са 1052, а тези от английски – 1924. Този корпус отговаря напълно на изискванията за представителност за съпоставителни изследвания.

Уводната част завършва с описание на начините на представяне на фразеологизмите в изследването. Подреждането им е на базата на идентифицираните опорни думи за ‘време’ в двата езика, като се уточняват някои особености от лексикален и граматичен характер при представянето на опорните думи, принадлежащи към отделните лексико-граматични категории, подчертавайки спецификата на английския език, в който поради явлението ‘конверсия’ една и съща дума може да играе роля на повече от една част на речта.

В глава II са представени успоредно фразеологизмите от двата езика към всяка опорна дума, идентифицирайки по този начин 4 типа релации между опорната дума и фразеологизмите според тяхното наличие или липса при двуетичната съпоставка. В глава III фразеологизмите в двата езика са подложени на структурен анализ. Изводите от направените в изследването наблюдения са представени в глава IV.

II. Б. Научни приноси

В автореферата е дадена справка за научните приноси в дисертацията. Докато два от приносите - първото съпоставително изследване на фразеологизмите с опорни думи за 'време' като климатично понятие и значителния по обем паралелен двуезичен аналитичен корпус - не се нуждаят от коментар, то останалите три приноса заслужават по-подробен анализ.

Най-сериозен научен и научно-приложен принос в дисертацията, по мое мнение, се съдържа в предложената от авторката *процедура за структурен и последващ съпоставителен анализ на фразеологизмите* (Глава III). Дисертантката изгражда структурна класификация на фразеологизмите, извеждайки три основни типа: с изреченска структура, от словосъчетателен тип и от предложно-именен тип. В рамките на тези основни типове се очертават структурни модели. Напр. при фразеологизмите от съчетателен тип са установени няколко модела: глагол + съществително; модел със структура на сравнение; съществително + съществително; модел от еднородни части; модел на художествено-стилистична фигура. Отделно е отчетен процентът на моносемантичните и полисемантичните фразеологизми с глаголен компонент в структурата си. От съществено значение при анализа е подразделянето на фразеологизмите с видоизменения на формата на: (а) такива, които притежават факултативен структурен елемент и (б) такива, при които съществува вариантност (формална или лексикална).

Важно е да се подчертае, че гореизложената класификационна схема се прилага и при анализа на английските фразеологизми, улеснявайки по този начин последващия съпоставителен анализ. При фразеологизмите от словосъчетателен тип в английски език са идентифицирани продуктивни и непродуктивни модели. Приложената схема дава възможност да се очертаят приликите и отликите по отношение на структурните характеристики на фразеологизмите в съпоставяните

езици. Така напр. докато и в двата езика се наблюдава вариране на лексикални структурни компоненти и множество от непродуктивни структурни модели, то сред фразеологизмите от английски се обособяват модели със средна продуктивност. В български е най-голям броят на фразеологизмите с изреченска структура, докато в английски – на тези от словосъчетателен тип.

Прилагането на статистическия метод при разглежданото съпоставително изследване има съществен научно-приложен принос. Приведените статистически данни в резултат на изводите от анализа на фразеологизмите в двата езика (Глава IV) определено могат да се използват при съставянето на едоезични и многоезични лексикографски пособия. За бъдещия съставител на фразеологичен речник в дадена тематична сфера е важно да знае, например, кои са най-продуктивните опорни думи в тази област, с коя от опорните думи са образувани най-много фразеологизми, какъв процент от фразеологизмите съдържат в състава си глаголен структурен компонент, кои са най-разпространените структурни модели при различните типове фразеологизми, към кои части на речта принадлежат най-продуктивните опорни думи и т.н. Висока оценка в това отношение заслужава съставената от авторката „решетка”, илюстрираща разпределението на фразеологизмите по всички опорни думи в двата езика (с.535-538).

Що се отнася до посочения от дисертантката принос на изследването във връзка с изтъкване на *несъвършенства при превода на български на англезични фразеологизми*, този приносен момент от дисертацията, според мене, не е ясно обособен поради липса на конкретни примери за грешен превод, извлечени от съществуващи речници и предложения за съответни решения на преводаческите проблеми. Тази моя констатация може да бъде отнесена към изредените по-долу критични бележки и препоръки.

III. Критични бележки и препоръки

1. Според мене, ако теоретичната част беше отделена от увода като отделна глава, а глава II беше изнесена като приложение накрая на текста, структурата на дисертацията щеше да придобие един по-прегледен вид.
2. Като имам предвид общоприетата дефиниция на понятието ‘фразеологизъм’: „готови речникови единици с *единна семантика*, която не произлиза пряко от семантиката на образуващите ги думи” (Уикипедия), ми се струва, че изключването на семантико-фразеологичния анализ оставя впечатлението за известна празнота в иначе задълбочената научна интерпретация в съпоставителен план на това езиково явление.
3. В автореферата липсва библиография на цитираните в него източници.
4. В библиографията не са цитирани някои съвременни фундаментални източници по темата, напр. публикациите на проф. Стефана Калдиева-Захариева.

IV. Заключение

Общата ми оценка за научната и преподавателската дейност на кандидатката е положителна. Предложената за рецензия дисертация има всички качества на сериозен научен труд с определен приносен характер. Това ми дава основание да гласувам „за” присъждането на образователната и научна степен „доктор” в научна област „хуманитарни науки“, направление 05.04.11 Общо и сравнително езикознание (английски език), на ас. Биляна Станиславова Георгиева.

Дата: 10.08.2015 г.

Член на журито:

.....

(Подпис)